

HIIDENVEDEN KUNNOSTUS 2016–2021 -HANKE

TOIMINTASUUNNITELMA 2016

1. JOHDANTO

Hiidenveden kunnostuksen hankesuunnitelma vuosille 2016–2021 esitettiin hankkeen rahoittajille hyväksyttäväksi keväällä 2015. Hankesuunnitelmasta on tehty rahoituspäätöksiä vastaava päivitetty versio 30.11.2015. Tämä toimintasuunnitelma perustuu em. hankesuunnitelmaan. Vuosina 2016–2021 hanketta rahoittavat Vihti, Lohja, Karkkila, Loppi, Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä, Hiidenveden kalastusalue sekä Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry.

2. TAVOITTEET

Hiidenveden kunnostushankkeen pitkän tähtäimen tavoitteena on:

Hiidenvesi valuma-alueineen on hyvässä ekologisessa tilassa ja veden laadun parantumisen myötä vesistö tarjoaa monipuolisia ja laadukkaita virkistytymismahdollisuuksia.

Tavoitetilan saavuttamiseksi on asetettu seuraavat strategiset tavoitteet ja niihin liittyy seuraavat toimenpiteet vuonna 2016:

- I. PITKÄJÄNTEINEN TOIMINTA JA LISÄRESURSSIEN HANKINTA
- II. VESISTÖN VEDEN LAADUN JA VIRKISTYSKÄYTTÖMAHDOLLISUUKSIEN PARANTAMINEN
- III. SEURANNASTA JA KARTOITUKSESTA TIETOA KUNNOSTUSTYÖHÖN
- IV. AKTIIVINEN TIEDOTTAMINEN JA VERKOSTOYHTEISTYÖ
- V. AMMATTIMAINEN KOORDINOINTI JA YHTEISTYÖ ALAN ASIANTUNTIJOIDEN KANSSA

3. TOIMENPITEET VUONNA 2016

3.1. PITKÄJÄNTEINEN TOIMINTA JA LISÄRESURSSIEN HANKINTA

Vesistön hyvän ekologisen tilan saavuttaminen edellyttää pitkää ja määrätietoista kunnostustyötä. Hiidenveden tilaa ei saada parannettua ilman merkittävää ja pitkäjänteistä alueen kuntien tarjoamaa perusrahoitusta. Pysyvä perusrahoitus mahdollistaa aktiivisen ja jatkuvan rahoitushakujen valmistelun ja yhteistyön muiden kansallisten ja kansainvälisten hankkeiden kanssa lisärahoituksen hankkimiseksi alueen vesiensuojelutyöhön.

Kunnostushankkeen kosteikkojen toteuttamistoimenpiteille on myös haettu lisärahoitusta Uudenmaan ELY-keskukselta vuodelle 2016. Hiidenveden kunnostus -hanke on saanut ympäristöministeriöltä 150.000€ lisärahoitusta raakkujen ja lohikalajien elinympäristön parantamiseksi Hiidenveden alueella samansuuruisia omarahoitusta vastaan vuosille 2015-2017.

Käytännön toimet 2016:

- Hiidenveden kunnostusta koskevien yhteistyösopimusten allekirjoittaminen vuosille 2016–2021
- Lisärahoituksen hankkiminen vesiensuojelutoimenpiteiden toteuttamiseen
- Uusien hankkeiden valmistelu Hiidenvedellä tarvittavien seurannan ja tutkimusten rahoittamiseksi
- Valtion myöntämän maatalouden ympäristötuen ja ei-tuotannollisen investointituen hyödyntämisen edistäminen vesiensuojelutoimenpiteiden rahoittamiseksi

Yhteistyöhankkeet 2016

Hiidenveden kunnostus -hanke tekee yhteistyötä myös muiden hankkeiden ja alueen muiden toimijoiden kanssa. Vuonna 2016 tiivistä yhteistyötä tullaan tekemään ainakin seuraavien hankkeiden kanssa.

- Freshabit EU life-IP -hanke. Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry on mukana Metsähallituksen koordinoimassa EU-rahoitushakemuksessa (kokonaisrahoitusosuus 20M€, josta LUVY 1,3M€ ja josta EU-rahoitusosuus 0,8M€). Freshabit hankkeessa toteutetaan vesienhoitotoimenpiteitä lajien ja habitaattien suojelun edistämiseksi. Hankkeen keskeisiä toimenpiteitä ovat siten vedenlaadun parantaminen, elinympäristökunnostukset, kalateiden rakentaminen ja lohikalakantojen palauttaminen. Nämä toimenpiteet mahdollistavat lohikalajien palautumisen myös Karjaanjoen latvavesiin ja näiltä osin tavoitteet ovat yhteeneväisiä Hiidenveden kunnostushankkeen tavoitteiden kanssa. Hanke käynnistyy 1.1.2016 ja jatkuu vuoteen 2022.
- Village Waters –hanke, jossa myös Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry on mukana, ja jonka ideana on tuottaa keinoja, joilla mm. pienet kylät tai haja-asutusalueet pystyisivät käsittelemään jätevedet tehokkaammin, on saanut rahoituspäätöksen 20.11.2015.
- Länsi-Uudenmaan vesistökunnostusverkosto. Hiidenveden valuma-alue on laaja ja vesiensuojelussa tarvitaan yhteistä panostusta. Pienten paikallisten toimijoiden panos on oleellisessa roolissa alueellisen ja valtakunnallisen tavoitteen – vesien hyvän tilan – saavuttamiseksi. Länsi-Uudenmaan vesistökunnostusverkosto -hankkeen tavoitteena on alueella aktiivisesti vesiensuojelun ja kunnostuksen parissa työskentelevien paikallisten yhdistysten, järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden työn tukeminen. Yhdistys sai ELY-keskukselta noin 8.000 € vesistökunnostusverkosto -hankemuksen valmisteluun 50 % omarahoituksella ja on loppuvuodesta 2015 hakemassa Ykkösakselin rahoitusta varsinaiselle toteutumishankkeelle

3.2. VESISTÖN VEDENLAADUN JA VIRKISTYSKÄYTTÖMAHDOLLISUUKSIEN PARANTAMINEN

Vedenlaatu on avainasemassa Hiidenveden vesistön ihmiselle tarjoamien käyttömahdollisuuksien suhteen. Juoma- ja uimavesi, kalastus ja metsästys, sekä muut virkistytymismahdollisuudet, kuten esimerkiksi melonta ja retkeily, ovat kaikki sidoksissa vedenlaatuun.

Hiidenveden valuma-alueen fosforikuormituksesta n. 70 % aiheutuu peltoviljelystä ja pellolle levitetystä lannasta. Kuormituslähde on merkittävin Hiidenveden vedenlaadun kannalta, ja siksi hanke suuntaa resurssinsa ulkoisen kuormituksen vähentämiseen. Itse vesistössä suoritettavien kunnostustoimien aika on, kun kriittistä kuormitusta saadaan alennettua noin puoleen nykyisestä.

Ulkoista kiintoaine- ja ravinnekuormitusta pyritään vähentämään Hiidenveden valuma-alueella mm. seuraavin toimin:

Vesistökuunnostukset: kosteikot

Hiidenveden hoito- ja kunnostussuunnitelmassa 2012 (Anne-Marie Hagman, Ramboll) esitetyn mukaisesti Hiidenveden ulkoista kiintoaine- ja ravinnekuormitusta vähennetään rakentamalla kosteikkoja. Kosteikkojen markkinointi ja rakentamisen koordinointi tehdään hankkeen omana työnä. Kosteikkokohteiden suunnitelmia laaditaan osin omana työnä ja osin ostopalveluna alan kokeneilta asiantuntijoilta. Kosteikkojen toteuttaminen tehdään ostopalveluna.

Käytännön toimet 2015:

- Hiidenveden lähialueen kosteikkojen perustaminen hankkeen kosteikkotyöryhmän kosteikkojen yleissuunnitelmaan pohjautuvan priorisointilistauksen mukaisesti ja sääolosuhteiden puitteissa (suunnittelu, lupahakemukset, toteutukset)
  - *Heinälammen kosteikko (n. 12 ha) toteutetaan talvella 2015–2016, jos sääolosuhteet sallivat (työ siirtynyt kaksi vuotta leutojen talvien vuoksi)*
  - *Oinasjoen tulvasuojeluhankkeen loppuunsaattaminen*
  - *Etulahden ja Takalahden kosteikkojen suunnittelu ja toteutus*
  - *Mustametsän kosteikon suunnittelu ja toteutus*

Vesistökuunnostukset: virtavesikuunnostukset ja kosteikot

Ympäristöministeriön myöntämällä rahoituksella tehdään rahoitusesityksessä esitettyjä toimenpiteitä vuonna 2016. Kosteikkojen markkinointi ja rakentamisen koordinointi tehdään hankkeen omana työnä. Kosteikkokohteiden suunnitelmia laaditaan osin omana työnä ja osin ostopalveluna alan kokeneilta asiantuntijoilta. Kosteikkojen ja virtavesikohteiden toteuttaminen tehdään ostopalveluna.

- Raakkujen ja lohikalojen elinympäristön parantamiseksi tehtävät kosteikot ja virtavesikuunnostukset (kartoitus, suunnittelu, lupahakemukset, toteutukset) ympäristöministeriön myöntämällä tukirahoituksella
  - *Syksyllä 2015 valmistuneen olemassa olevan tiedon keräämisen ja sen pohjalta tehdyn tarkastelun perusteella valittujen kohteiden*
    - *maastokartoitus ja yleissuunnittelu*
    - *kohdetasoinen purokunnostussuunnitelman laatiminen*
    - *purokunnostus suunnitellulla kohteella*
    - *valuma-aluekunnostuksen yleissuunnittelu valitulla kohteella*

- *kosteikko lohikalojen ja raakun elinalueeksi kunnostettavan virtaveden valuma-alueella*

Maatalouden toimijoiden ja yrittäjien neuvonta

Vuonna 2016 maatalouden ravinnekuormituksen syntymistä pyritään vähentämään lisäämällä maatalousyrittäjien tietoisuutta maan rakenteen ja kasvukunnon parantamiskeinoista, joilla ehkäistään ravinteiden valuminen vesistöihin. Vesiensuojelua pyritään edistämään lisäämällä tietoisuutta eri vesiensuojelutoimenpiteistä. Tällaisia toimenpiteitä ovat suojavyöhykkeet, kosteikot, laskeutusaltaat, ravinnetaseet, viljelytekniset keinot, maan rakenteen parantaminen, pelto-ojien luiskien loiventaminen ja luonnonmukainen peruskuivaus. Neuvonnalla tähdätään ensisijaisesti ravinnekuormituksen syntymisen ehkäisyyn. Neuvonnan tavoitteena on myös ravinteiden käytön tehostaminen, mikä tuo kustannussäästöjä maanviljelijälle.

Hanke toteuttaa maatalous-aiheista ympäristöneuvontaa järjestämällä yleisötilaisuuksia, joihin hankitaan ulkopuolisia asiantuntijoita. Yleisötilaisuuksia pyritään järjestämään yhteistyössä muiden vesiensuojelussa toimivien tahojen kanssa.

Käytännön toimet vuonna 2016:

- Järjestetään kaksi maatalousyrittäjille ja muille maatalouden toimijoille suunnattua seminaaria tai pellonpiennartilaisuutta, joihin kutsutaan alan asiantuntijoita tapahtuman teeman mukaan.

Haja-asutuksen jätevedet

Hoito- ja kunnostussuunnitelmassa esitetyn mukaisesti ulkoista kuormitusta vähennetään haja-asutuksen jätevesien paremmalla käsittelyllä. Vuosina 2014 ja 2015 aikana neuvontaa toteutettiin 161 kiinteistöllä ja noin puolella kohteista todettiin kunnostus tai uudistamistarpeita.

Käytännön toimet:

- Haja-asutuksen jätevesineuvontaa jatketaan yhteistyössä yhdistyksen koordinoiman LINKKI-hankkeen ja kuntien viranomaisten kanssa vastaavan suuruisena kuin vuonna 2015

3.3. VIRKISTYSKÄYTTÖMAHDOLLISUUKSIEN PARANTAMINEN

Hankkeessa edistetään järvien rantojen kunnostusniittoja avustamalla paikallisia toimijoita kunnostussuunnitelmien laatimisessa ja niihin tarvittavissa selvityksissä. Lisäksi selvitetään mahdollisuutta toteuttaa pilotina isosorsimon ruoppausta Hiidenvedellä. Tarkoituksena on selvittää isosorsimon poistomahdollisuuksia ja seurata mahdollisen poiston vaikutuksia isosorsimon kasvuun.

Kalakantojen vahvistamiseksi toteutetaan virtavesikunnostuksia lohikaloille kunnostettavissa olevissa kohteissa Ympäristöministeriön myöntämällä rahoituksella.

Virkistyskäyttöä pyritään edistämään myös aktiivisella viestinnällä Hiidenveteen liittyvistä ajankohtaisista teemoista ja lisäämällä järven tunnettuutta.

Käytännön toimet:

- toteutetaan kartoituksissa valituilla alueilla niittoja talousarvion puitteissa
- hyödynnetään kaikkia hankkeen viestintäkanavia virkistysmahdollisuuksista ja luontoarvoista tiedottamiseen

3.4. VIESTINTÄ JA VERKOSTOYHTEISTYÖ

Viestintä ja verkostoyhteistyö vuonna 2016

- Tapahtumat (yleisötilaisuudet, mm. Hiidenvesi-ilta, pellonpiennarpäivät ja muut maatalouden veiensuojeluun liittyvät tapahtumat)
- Tapaamiset yhteistyö- ja asiantuntijaverkoston kanssa
- Tiedotteet
- Hiidenveden uutisposti
- Sosiaalisen median viestintää (Facebook ja Twitter)
- Hankkeen Internet-sivut
- Osallistamisen roolin kasvattamista viestinnässä
  - kartoitetaan mahdollisuudet kummiseurantapisteen perustamiselle ja lahjoitusmahdollisuuksien lisäämiselle
  - rantakasvillisuuden ja etenkin vieraslajien selvittämistä laajemmin kyselyillä ja aiheesta tiedottamista teemailloissa
- Life IP -hankkeen toteutuessa voidaan yhdistää viestinnän resursseja mm. ympäristökasvatuksen, tapahtumien ja tiedottamisen saralla. Voidaan toteuttaa mm. luontokuvailta, luontoretkiä ja toimittajakoulutus.
- Viestinnän yleinen kehittäminen

3.5. AMMATTIMAINEN KOORDINOINTI JA YHTEISTYÖ ALAN ASIAN-TUNTIJOIDEN KANSSA

Hanketta koordinoidaan Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry:ssä osa-aikaisen hankepäällikön ja hankekoordinaattorin toimesta. Hankkeen toimenpiteet toteutetaan osin omana työnä ja osin ostopalveluna.

Hankekoordinaation tehtävät vuonna 2016:

- ohjausryhmän työskentelyn koordinointi
- rahoittajien kanssa käytävät keskustelut, neuvottelut ja rahoitushaut
- yhteistyö- ja asiantuntijaverkoston kanssa tehtävä yhteistyö ja muu tiedottaminen
- hankkeen raportoinnit
- ostopalveluiden kilpailuttaminen ja hankinnat
- tilattujen töiden valvonta
- toiminta yhteistyöhankkeiden kanssa
- hankkeen talousseuranta

Vuonna 2016 yhdistyksen työntekijät vastaavat em. lisäksi mm. kosteikkojen suunnittelusta ja markkinoinnista, kunnostuksen seurannan suunnittelusta, viestinnästä, ympäristöneuvonnan koordinoinnista, haja-asutuksen jätevesien kiinteistökohtaisen neuvonnan suunnittelusta ja koordinoinnista sekä muiden ostopalveluna toteutettavien toimien koordinoinnista. Nämä kaikki sisältyvät hankkeen palkkakuluihin.

3.6. SEURANNASTA TIETOA KUNNOSTUSTYÖHÖN

Kunnostushankkeen tarvitsemien lähtötietojen saamiseksi ja kunnostustoimien vaikutusten seuraamiseksi hankkeelle on laadittu vuodeksi 2016 seurantaohjelma, joka huomioi sekä Hiidenveden kunnostus- ja hoitosuunnitelmassa esitetyt pitkän tähtäimen tavoitetasot ja muut seurantarpeet.

Hankkeessa selvitetään ja edistetään mahdollisuuksia hankerahoituksen saamiseksi seurannan kehittämiseen.

Seuranta ja kartoitukset vuonna 2016

- seurantaohjelman mukaisesti (erillinen liite)

4. HALLINTO JA TALOUS

Hankkeessa työskentelee osa-aikaisesti hankepäällikkö ja koordinaattori sekä jonkin verran yhdistyksen muita asiantuntijoita tarpeen mukaan. Ostopalveluina hankitaan tarvittavaa asiantuntijatyötä, joita ovat mm. maatalouden vesiensuojelun edistämiseen, kosteikkojen suunnitteluun ja toteutukseen sekä seurantoihin liittyvät asiantuntijapalvelut. Vuodelta 2015 käyttämättä jääneet varat ohjataan hankkeen käyttöön vuodelle 2016.

Sopimuskumppaneiden osoittaman rahoituksen lisäksi vuodelle 2016 tulee käyttöön ELY-keskukselta 29.1.2016 mennessä maksatukseen haettava avustus vuoden 2015 kosteikkojen toteutuksesta (hakemus hyväksytty 12.6.2015). Avustuksen suuruus on enimmillään 38 750€ riippuen vuoden 2015 toteutuneista kokonaiskustannuksista (budjetissa arvioitu tuloksi 20 000€). Hämeen ELY-keskus on lisäksi päättänyt ohjata Kerityn säännöstelystä kertyviä kalatalousmaksuja Hiidenveden kunnostushankkeelle n. 2 500€ (myönnetty 31.12.2014), mikäli säännöstelyhaitan korvausvelvollisuus jatkuu. Nämä on huomioitu hankkeen budjetissa.

HIIDENVEDEN KUNNOSTUSHANKE	HIIDENVESIHANKE	YMPÄRISTÖMINISTERIÖN RAHOITUS	YHTEENSÄ
LIIKETOIMINNAN TUOTOT			
Hankerahoitus	196 200	0	196 200
Liiketoiminnan muut tuotot yhteensä	3 500	46 750	50 250
LIIKETOIMINNAN TUOTOT yhteensä	199 700	46 750	246 450
TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ	199 700	46 750	246 450
LIIKETOIMINNAN KULUT			0
Aineet,tarvikkeet ja tavarat	0	-3 000	-3 000
Ulkopuoliset palvelut	-66 872	-42 042	-108 914
Palkat	-44 350	-32 326	-76 676
Sos.palkat/henkilöstösivukulut	-10 058	-7 331	-17 389
Vapaa ehtoiset sos. kulut	0	-453	-453
Vene- ja moottorikulut	0	0	0
LIIKETOIMINNAN KULUT yhteensä	-121 280	-85 152	-206 432
LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT			0
Vuokrat	-1 100	-2 178	-3 278
Edustuskulut	0	0	0
Matkakulut	-4 500	-2 800	-7 300
Hallinnon kulut	-950	-436	-1 386
Hallinnon kulut, ulkopuoliset palvelut	-4 120	-2 934	-7 054
LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT yhteensä	-10 670	-8 348	-19 018
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT	-21 000	0	-21 000
KAIKKI KULUT YHTEENSÄ	-152 950	-93 500	-246 450
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	46 750	-46 750	0